

В. Рудик,

аспірант юридичного факультету
Національного університету біоресурсів і природокористування України

КОМПЕТЕНЦІЯ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ЯК СКЛАДОВА АДМІНІСТРАТИВНО ПРАВОВОГО СТАТУСУ

Актуальність дослідження. Якісна та з широким охопленням молоді вища освіта є провідним чинником забезпечення розвитку України. В умовах повномасштабного російського терористичного вторгнення високий рівень освіти, знань і навиків військовослужбовців збройних сил, інших сил безпеки оборони України забезпечив високу спроможність засвоювати ними новітні взірці Західної зброї у короткі строки [1].

Отже, якість освіти, зокрема вищої освіти, широта охоплення нею молоді, має провідне значення як для успішності військової справи так і для мирної відбудови та розбудови України.

Головне місце в системі забезпечення вищої освіти займають заклади вищої освіти. Сутність та внутрішня структура яких визначається певними адміністративно-правовими елементами, які в умовах сьогодення потребують подальшого наукового розвитку. Одним з вагомих з яких є компетенція закладу вищої освіти в Україні, як невід'ємна складова його адміністративно- правового статусу. Розкриттю юридичної природи якого та змісту буде присвячена аналізований стаття.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Наукову проблематику адміністративно-правового регулювання вищої освіти аналізували вітчизняні вчені, так Р. Щокін визначив зміст, сутність й особливості публічного адміністрування у галузі

освіти [2]. Крім того, до правового статусу закладу вищої освіти звертали свою увагу вчені В. Галунько, А. Берлач, О. Буханевич, С. Стеценко, О. Ситников, В. Терещук, Ю. Фролов [3], О. Яра [4] та ін. Проте, безпосередньо зазначені вчені до проблеми компетенції закладу вищої освіти в Україні в умовах в умовах сьогодення не звертались.

Мета статті полягає в тому щоб на основі аналізу теорії адміністративного права, енциклопедичних знань та діючого законодавства сформувати поняття та розкрити зміст інституту компетенції закладу вищої освіти в Україні.

Виклад основних положень. О. Береславська доводить, що визначальними елементами адміністративно-правового статусу є соціальне призначення через відповідні завдання; компетенція, що складається з функцій і повноважень та реалізується в адміністративних актах та юридично-значимих (адміністративних) діях, порядок визначення загальної та адміністративно-правової правосуб'єктності, внутрішня організація (організаційно-ієрархічна структура); адміністративні процедури та юридична природа адміністративної відповідальності в аналізованій сфері [5]. Згідно з тлумачним словником української мови «компетенція» – це добра обізнаність із чим-небудь. Коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи [6].

З погляду теорії адміністративного права компетенція – це комплекс взаємопов'язаних елементів (мети, завдань, предмета відання та повноважень), що характеризує особливості діяльності конкретного суб'єкта публічного адміністрування, зумовлені його місцем у публічній адміністрації. Виділяють два аспекти компетенції – зовнішній та внутрішній. Зовнішній аспект пов'язаний з етимологією терміну «компетенція – бути відповідним». Що кожен суб'єкт відповідає своєму місцю в системі публічної адміністрації. Коло питань, вирішення яких йому доручено, є унікальним, а право на вирішення цих питань – монополією конкретного суб'єкта. Унікальність компетенції є дуже важливою [7]. На думку В. Терещук поняття «компетенція» в науці адміністративного права України є двоелементною юридичною конструкцією, якою змістовним і сутнісним чином поєднані предмет відання та повноваження суб'єкта адміністративного права. Саме поняття «повноваження» також є двоелементним юридичним конструктом, котрим охоплено такі складові його елементи, як права й обов'язки, які в контексті публічного права відображають відповідно можливості обирати варіанти дії та імперативну вимогу діяти певним чином у конкретних ситуаціях практичної дійсності [8].

Профільний Закон України 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII «Про освіту» визначив, що заклад освіти – це юридична особа публічного чи приватного права, основним видом діяльності якої є освітня діяльність [9]¹. По іншому, основною метою діяльності закладу вищої освіти є освітня діяльність, яка спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу.

Спеціальний Закон України «Про Вищу освіту» визначає, що заклад

вищої освіти – окремих вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей. Виділяючи при цьому більш спеціально, заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання, здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах середнього та вищого складу Національної поліції України, начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань [10].

Завдання – це наперед визначений, запланований до виконання обсяг роботи, покладений на суб'єкта публічної адміністрації (адміністративного органу). Перед кожним суб'єктом ставиться чітко визначене коло завдань [11]. Спеціальний освітній Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII визначив, що основними завданнями закладу вищої освіти є: провадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними спеціальностями; для університетів, академій, інститутів – провадження наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації і використання отриманих результатів в освітньому процесі;

¹ Про освіту. Закон України 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38–39. Ст. 380.

участь у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави через формування людського капіталу; формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах; забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності; створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів; збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства; поширення знань серед населення, підвищення освітнього і культурного рівня громадян; налагодження міжнародних зв'язків та провадження міжнародної діяльності в галузі освіти, науки, спорту, мистецтва і культури; вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці та сприяння працевлаштуванню випускників [10].

Другим складником адміністративно-правового статусу компетенції є предмет відання. Він визначає коло питань, які компетентний вирішувати суб'єкт публічного адміністрування. У переважній більшості випадків у нормативному акті неможливо навести їх вичерпний перелік. Тому для встановлення меж предмета відання використовуються маркери – територіальні, об'єктні, суб'єктні тощо. Територіальний маркер вказує на географічно визначену територію, у межах якої виникають питання, що належать до предмета відання суб'єкта публічної адміністрації. Для Міністерства освіти науки України це вся територія України. Об'єктний маркер вказує на предмети та процеси, з якими пов'язане управлінське питання. Для нашого аналізу це вища освіта в Україні. Суб'єктний маркер вказує на коло осіб, причет-

них до вирішуваного питання [7]. У сфері вищої освіти це посадові особи та працівники міністерства освіти і науки України, національна агентство з якості вищої освіти, науково-педагогічні працівники, ректорат та деканати закладів вищої освіти, забезпечуючи персонал освіти.

Висновки. Отже, увесь вище наведений матеріал дає можливість формулювати певні узагальнення щодо змісту компетенція закладу вищої освіти в Україні:

– складові компетенції закладу вищої освіти в Україні, як чинника адміністративно правового статусу є класичні, до них відноситься – мета, завдання, предмет відання та повноваження;

– метою діяльності закладу вищої освіти в Україні є освітня діяльність, яка спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу;

– завданнями закладу вищої освіти в Україні є визначений Законом України від 1 липня 2014 року № 1556-VII обсяг зобов'язань перед Українським народом, здобувачами вищої освіти та державою, покладені на них, зокрема: формування особистості шляхом патріотичного, військового правового, виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, здатності самостійно мислити та саморегулюватися в умовах повномасштабного вторгнення російсько-терористичних військ в Україну; захист і розвиток моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства; забезпечення отримання здобувачами вищої освіти знань, компетенцій та навиків на рівні визначених стандартів; організація наукових досліджень, забезпечення творчої активності та підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації; поширення знань серед населення, підвищення освітнього та культурного рівня громадян;

– до предмету відання закладу вищої освіти в Україні відноситься: за територіальністю – це вся територія України; за об'єктним маркером вища освіта в Україні; за суб'єктним критерієм це посадові особи та працівники міністерства освіти і науки України, національна агентство з якості вищої освіти, науково-педагогічні працівники, ректорат та деканати закладів вищої освіти, науково-педагогічні працівники, забезпечуючи персонал вищої освіти.

Отже, компетенція закладу вищої освіти в Україні – це визначене законодавством сфера взаємопов'язаних адміністративно-правових елементів установ, які згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та методичну діяльність, забезпечують організацію освітнього процесу посадовими особами, науково-педагогічними та забезпечуючими працівниками ректорату, деканатів, кафедр та інших структурних підрозділів закладів вищої освіти.

У статті розкрито компетенцію закладу вищої освіти в Україні, як складової його адміністративно-правового статусу. Доведено, що це визначене законодавством сфера взаємопов'язаних адміністративно-правових елементів установ, які згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та методичну діяльність, забезпечують організацію освітнього процесу посадовими особами, науково-педагогічними працівниками ректорату, деканатів, кафедр та інших структурних підрозділів закладів вищої освіти. З'ясовано, складовими компетенції закладу вищої освіти в Україні є класичні адміністративно-правові елементи, до них відноситься – мета, завдання, предмет відання та повноваження. Метою діяльності закладу вищої

освіти в Україні є освітня діяльність, яка спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу. Завданнями закладу вищої освіти в Україні є визначені законодавством обсяг зобов'язань перед Українським народом, здобувачами вищої освіти та державою, покладені на них, зокрема: формування особистості шляхом патріотичного, військового правового, виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, здатності самостійно мислити та саморегулюватися в умовах повномасштабного вторгнення російсько-терористичних військ в Україну; захист і розвиток моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства; забезпечення отримання здобувачами вищої освіти знань, компетенцій та навиків на рівні визначених стандартів. До предмету відання закладу вищої освіти в Україні відноситься: за територіальністю – це вся територія України; за об'єктним маркером вища освіта в Україні; за суб'єктним критерієм це посадові особи та працівники міністерства освіти і науки України, національна агентство з якості вищої освіти, науково-педагогічні працівники, ректорат та деканати закладів вищої освіти, науково-педагогічні працівники.

Ключові слова: виховання, завдання, здобувач вищої освіти, кафедра, мета, науково-педагогічні працівники, повноваження, предмет відання, ректорат.

Rudyk V. The competence of the institution of higher education in Ukraine as a component of the administrative and legal status

The article reveals the competence of the institution of higher education

in Ukraine as a component of the administrative and legal status. It has been proven that this is defined by legislation as the sphere of interconnected administrative and legal elements of institutions that, in accordance with the issued license for conducting educational activities, conduct scientific, scientific and technical, innovative and methodical activities, ensure the organization of the educational process by officials, scientific and pedagogical employees of the rectorate, dean's offices, departments and other structural subdivisions of higher education institutions. It has been clarified that the components of the competence of the institution of higher education in Ukraine are the classic administrative and legal elements, which include the purpose, task, subject of education and authority. The purpose of the higher education institution in Ukraine is educational activity, which is aimed at the organization, provision and implementation of the educational process. The tasks of the institution of higher education in Ukraine are the scope of obligations to the Ukrainian people, students of higher education and the state, entrusted to them, as defined by the law, in particular: personality formation through patriotic, military legal education, establishment of moral values, social activity in the participants of the educational process, civic position and responsibility, a healthy lifestyle, the ability to think independently and self-regulate in the conditions of a full-scale invasion of Russian-terrorist troops into Ukraine; protection and development of moral, cultural, scientific values and achievements of society; ensuring that students of higher education acquire knowledge, competencies and skills at the level of defined standards. The subject of the higher education institution in Ukraine includes territorially, it is the entire territory of Ukraine; by object

marker higher education in Ukraine; according to the subject criterion, these are officials and employees of the Ministry of Education and Science of Ukraine, the National Agency for the Quality of Higher Education, scientific and pedagogical workers, rectorates and deans of higher education institutions, scientific and pedagogical workers.

Key words: chair, education, goal, powers, rectorate, scientific and pedagogical workers, subject of knowledge, task, the acquirer of the higher world.

Література

1. Schmitt E. *Ukrainian Soldiers Speed Through U.S. Training on Patriot Missiles*. The New York Times. 2023. <https://www.nytimes.com/2023/03/21/world/europe/ukrainian-soldiers-us-patriot-missiles.html>
2. *At the end of a 10-week crash course at a U.S. Army base in Oklahoma, the Ukrainians are essentially running their own training in preparation for the front lines.*
3. Шокін Р. *Публічне адміністрування у галузі освіти України* Київ, автореф. дис. докр. юрид. наук. Київ, 2019. 36 с.
4. Фролов Ю. *Сутність і структура адміністративно-правового статусу вищих навчальних закладів*. Електронна науковий журнал «Порівняльно-аналітичне право». 2014. № 7. URL: http://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/09/7_2014.pdf#page=142
5. Яра О. *Адміністративно-правове забезпечення вищої юридичної освіти в Україні* : автореф. дис. докр. юрид. наук. Київ, 2021. 36 с.
6. Бериславська О. *Адміністративно-правовий статус Міністерства інформаційної політики України* : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2017. 18 с.
7. Компетенція. *Словник української мови: в 11 томах*. Том 4, 1973. С. 250. <http://sum.in.ua/s/kompetencija>
8. *Адміністративне право України. Повний курс : підручник* / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галунька, О. Правоторвої. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с. С. 86–96.

9. Терещук В. Компетенція суб'єкта публічного адміністрування в Україні та її структура. Південноукраїнський правничий. 2019. часопис http://www.sulj.od.ua/archive/2019/4/part_3/7.pdf

10. Про освіту : Закон України 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради. 2017. № 38–39. Ст. 380

11. Про вищу освіту : Закон України 1 липня 2014 року № 1556-VII. Відомості

Верховної Ради. 2014. № 37–38. Ст. 2004

12. Галунько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану : колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ : «Видавництво Людмила», 2023. 704 с. С. 186.

